

KEN FOLLETT

VUOSISATA-TRILOGIA II OSA

MAAILMAN TALVI

W S O Y

KEN
FOLLETT
MAAILMAN
TALVI

SUOMENTANUT ANU NIROMA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ – HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos
Winter of the World

© Ken Follett 2012

Suomenkielinen laitos © Anu Niroma ja WSOY 2013

ISBN 978-951-0-39428-1

Painettu EU:ssa

*Isovanhempieni
Tom ja Minnie Follettin
ja Arthur ja Bessie Evansin
muistolle*

PÄÄHENKILÖT

Amerikkalaiset

DEWARIN PERHE

Senaattori Gus Dewar

Rosa Dewar, hänen vaimonsa

Woody Dewar, heidän vanhempi poikansa

Chuck Dewar, heidän nuorempi poikansa

Ursula Dewar, Gusin äiti

PESHKOVIN PERHE

Lev Peshkov

Olga Peshkov, hänen vaimonsa

Daisy Peshkov, heidän tyttärensä

Marga, Levin rakastajatar

Greg Peshkov, Levin ja Margan poika

Gladys Angelus, filmitähti, myös Levin rakastajatar

ROUZROKHIN PERHE

Dave Rouzrokh

Joanne Rouzrokh, hänen tyttärensä

BUFFALON SEURAPIIRIÄ

Dot Renshaw

Charlie Farquharson

MUITA

Joe Brekhunov, roisto

Brian Hall, ammattiyhdistyksen organisaattori

Jacky Jakes, tähtönen

Eddie Parry, merimies, Chuckin ystävä

Kapteeni Vandermeier, Chuckin esimies

Margaret Cowdry, kaunis perijätär

TODELLISIA HENKILÖITÄ

Presidentti F. D. Roosevelt

Marguerite ”Missy” LeHand, hänen assistenttinsa

Varapresidentti Harry Truman

Cordell Hull, ulkoministeri

Sumner Welles, varaulkoministeri

Eversti Leslie Groves, armeijan insinöörijoukot

Englantilaiset

FITZHERBERTIN PERHE

Jaarli Fitzherbert, kutsumanimeltä Fitz

Ruhtinatar Bea, hänen vaimonsa

”Boy” Fitzherbert, varakreivi Aberowen, heidän vanhempi poikansa

Andy, heidän nuorempi poikansa

LECKWITH-WILLIAMSIN PERHE

Eth Leckwith (o.s. Williams), Aldgaten parlamenttiedustaja

Bernie Leckwith, Ethelin aviomies

Lloyd Williams, Ethelin poika, Bernien poikapuoli

Millie Leckwith, Ethelin ja Bernien tytär

MUITA

Ruby Carter, Lloydin ystävä

Bing Westhampton, Fitzin ystävä

Lindy ja Lizzie Westhampton, Bingin kaksosyttytaret

Jimmy Murray, kenraali Murrayn poika

May Murray, hänen sisarensa

Lowtherin markiisi, kutsumanimeltä Lowthie

Naomi Avery, Millien paras ystävä

Abe Avery, Naomin veli

TODELLISIA HENKILÖITÄ

Ernest Bevin, parlamentinjäsen, ulkoministeri

Saksalaiset ja itävaltalaiset

VON ULRICHIN PERHE

Walter von Ulrich

Maud, hänen vaimonsa (o.s. lady Maud Fitzherbert)

Erik, heidän poikansa
Carla, heidän tyttärensä
Ada Hempel, heidän kotiapulaisensa
Kurt, Adan avioton poika
Robert von Ulrich, Walterin pikkuserkku
Jörg Schleicher, Robertin kumppani
Rebecca Rosen, orpo

FRANCKIN PERHE

Ludwig Franck
Monika, hänen vaimonsa (o.s. Monika von der Helbard)
Werner, heidän vanhempi poikansa
Frieda, heidän tyttärensä
Axel, heidän nuorempi poikansa
Ritter, autonkuljettaja
Kreivi Konrad von der Helbard, Monikan isä

ROTHMANNIN PERHE

Tohtori Isaac Rothmann
Hannelore Rothmann, hänen vaimonsa
Eva, heidän tyttärensä
Rudi, heidän poikansa

VON KESSELIN PERHE

Gottfried von Kessel
Heinrich von Kessel, hänen poikansa

GESTAPO

Komissaari Thomas Macke
Tarkastaja Kringelein, Macken esimies
Reinhold Wagner
Klaus Richter
Günther Schneider

MUITA

Hermann Braun, Erikin paras ystävä
Kersantti Schwab, puutarhuri
Wilhelm Frunze, tiedemies

Venäläisiä

PESHKOVIN PERHE

Grigori Peshkov

Katerina, hänen vaimonsa

Vladimir, kutsumanimeltä Volodja, heidän poikansa

Anja, heidän tyttärensä

MUITA

Zoja Vorotsyntsev, fyysikko

Ilja Dvorkin, salaisen poliisin upseeri

Eversti Lemitov, Volodjan esimies

Eversti Bobrov, puna-armeijan upseeri Espanjassa

TODELLISIA HENKILÖITÄ

Lavrenti Berija, salaisen poliisin päällikkö

Vjatsheslav Molotov, ulkoministeri

Espanjalaiset

Teresa, lukutaidon opettaja

Walesilaiset

WILLIAMSIN PERHE

Dai Williams, ”vaari”

Cara Williams, ”mummi”

Billy Williams, Aberowenin parlamenttiedustaja

Dave, Billyn vanhempi poika

Keir, Billyn nuorempi poika

GRIFFITHSIN PERHE

Tommy Griffiths, Billy Williamsin poliittinen avustaja

Lenny Griffiths, Tommyn poika

ENSIMMÄINEN OSA

Toinen poski

Carla tiesi että hänen vanhempansa olivat joutumassa riitaan. Heti astuessaan keittiöön hän tunsi vihamielisyyden kuin hyytävän kylmän tuulen, joka puhalsi läpi Berliinin katujen ennen helmikuista lumimyrskyä. Hän oli vähällä kääntyä ja palata takaisin.

Oli epätavallista että he riitelivät. Enimmäkseen he olivat helliä toisilleen – liikaakin. Carla häpesi, kun he suutelivat muiden nähden. Hänen ystävistään se oli outoa; heidän vanhempansa eivät tehneet niin. Hän oli kerran sanonut niin äidilleen. Äiti oli nauranut mielissään ja sanonut: ”Päivää häittemme jälkeen isä ja minä jouduimme eroon maailmansodan takia.” Hän oli syntyjään englantilainen, vaikka sitä ei juuri huomannut. ”Minä jäin Lontooseen, ja isä palasi Saksaan ja liittyi armeijaan.” Carla oli kuullut kertomuksen moneen kertaan, mutta äiti ei koskaan väsynyt kertomaan sitä. ”Me luulimme että sota kestäisi kolme kuukautta, mutta en nähnyt häntä viiteen vuoteen. Koko sen ajan kaipa- sin päästä koskettamaan häntä. Nyt en ikinä kyllästy siihen.”

Isä oli yhtä mahdoton. ”Äiti on älykkäin nainen, mitä olen koskaan tavannut”, hän oli sanonut täällä keittiössä juuri pari päivää sitten. ”Siksi minä hänet nainkin. Ei se mitenkään liittynyt...” Hän oli jättänyt lauseen kesken, ja äiti ja hän olivat kikattaneet kuin salaliittolaiset, niin kuin Carla ei yksitoistavuotiaana tietäisi mitään seksistä. Se oli tosi noloa.

Mutta aina silloin tällöin he riitelivät. Carla tunsi merkit. Ja uusi riita oli puhkeamaisillaan.

He istuivat keittiöpöydän vastakkaisissa päissä. Isä oli pukeutunut yksitoti- sesti tummanharmaaseen pukuun, tärkättyyn valkoiseen paitaan ja mustaan satiinisolmioon. Hän näytti tyylikkäältä niin kuin aina, vaikka hänen hiusrajansa pakeni ja liivit pullottivat hiukan kultaisten kellonvitjojen alla. Hänen kasvonsa olivat jäykistyneet tekotyyniksi. Carla tunsi tuon ilmeen. Isällä oli se silloin kun joku perheestä oli suututtanut hänet jollakin tavalla.

Isällä oli kädessään viikkolehti, jossa äiti oli töissä, *Demokraatti*. Äidillä oli palsta, jolla hän kirjoitti poliittisia ja diplomaattisia juoruja Lady Maudin

nimellä. Isä alkoi lukea ääneen. ”Uusi valtakunnankanslerimme Herr Adolf Hitler suoritti ensiesiintymisensä diplomaattipiireissä presidentti Hindenburgin vastaanotolla.”

Carla tiesi että presidentti oli valtion johtaja. Hänet valittiin vaaleilla, mutta hän oli päivänpoliittisten riitojen yläpuolella ja toimi erotuomarina. Valtakunnankansleri oli pääministeri. Vaikka Hitler oli nimitetty valtakunnankansleriksi, hänen natsipuolueellaan ei ollut ehdotonta enemmistöä Saksan parlamentissa Reichstagissa, joten toistaiseksi muut puolueet pystyivät hillitsemään natsien kohtuuttomuuksia.

Isä puhui inhoten, ikään kuin joutuisi mainitsemaan jotakin vastenmielistä, niin kuin likavettä. ”Hän ei näyttänyt viihtyvän frakissa.”

Carlan äiti siemaili kahviaan ja katseli ikkunasta kadulle, niin kuin olisi kiinnostunut ihmisistä, jotka kiiruhtivat töihin kaulaliinoin ja hansikkaisiin verhoutuneina. Hänkin oli olevinaan tyyne, mutta Carla tiesi että hän vain odotti oikeaa hetkeä.

Kotiapalainen Ada seisoi työpöydän ääressä veistämässä juustoa esiliina edessään. Hän laski lautasen isän eteen, mutta tämä ei piitannut siitä. ”Herr Hitler oli selvästikin ihastunut Elisabeth Cerrutiin, Italian suurlähettilään kultivoituneeseen vaimoon, jonka ruusunpunainen sametti-iltapuku oli somistettu soopelilla.”

Äiti kirjoitti aina, mitä ihmisillä oli päällään. Hän sanoi että se auttoi lukijoita näkemään heidät mielessään. Hän käytti itse hienoja vaatteita, mutta ajat olivat ankarat, eikä hän ollut vuosiin ostanut mitään uutta. Tänä aamuna hän näytti hoikalta ja tyylikkäältä tummansinisessä kashmirleningissä, joka oli luultavasti yhtä vanha kuin Carla.

”Signora Cerruti, joka on juutalainen, on kiihkeä fasisti, ja he keskustelivat useita minuutteja. Pyysikö hän Hitleriä lopettamaan vihan lietsomisen juutalaisia kohtaan?” Isä läimäytti lehden pöydälle.

Nyt se alkaa, Carla ajatteli.

”Käsität kai että tuo raivostuttaa natseja”, isä sanoi.

”Toivottavasti”, äiti sanoi tyyneästi. ”Sinä päivänä, kun he ovat tyytyväisiä siihen mitä kirjoitan, lopetan koko homman.”

”He ovat vaarallisia ärsytettyinä.”

Äidin silmät leimusivat. ”Älä sinä puhu minulle alentuvasti, Walter. Tiedän kyllä että he ovat vaarallisia – siksi minä heitä vastustankin.”

”Minusta heitä ei vain kannata suututtaa.”

”Hyökkääthän sinäkin heitä vastaan valtiopäivillä.” Isä oli sosiaalidemokraattisen puolueen vaaleilla valittu valtiopäivämies.

”Minä osallistun harkittuun väittelyyn.”

Tämä oli tyypillistä, Carla ajatteli. Isä oli johdonmukainen, varovainen, lainkuuliainen. Äidillä oli tyyliä ja huumorintajua. Isä sai tahtonsa perille hiljaisella sinnikkyydellä, äiti viehätysvoimalla ja nenäkkyydellä. He eivät millään pääsisi sopuun.

Isä lisäsi: ”Minä en aja natseja raivoon.”

”Ehkä siksi ettei sinusta ole heille paljon harmia.”

Äidin nokkeluus ärsytti isää. Hänen äänensä kohosi. ”Ja luuletko sinä vahingoittavasi heitä vitseillä?”

”Minä pilkkaan heitä.”

”Ja se on sinun vastineesi väittelylle.”

”Minusta molempia tarvitaan.”

Isä suuttui yhä enemmän. ”Mutta Maud, etkö näe kuinka vaarannat itsesi ja perheesi?”

”Päinvastoin. Todellinen vaara on siinä, jos natseja *ei* pilkata. Millaista meidän lastemme elämä olisi, jos Saksasta tulisi fasistivaltio?”

Tällainen puhe teki Carlan huonovointiseksi. Hän ei kestänyt kuulla, että perhe oli vaarassa. Elämän oli jatkuttava sellaisena kuin aina ennenkin. Hän toivoi että voisi istua tässä keittössä joka aamu ikuisesti, vanhemmat mäntypöydän vastakkaisissa päissä, Ada työpöydän ääressä ja Erik-veli kolistelemassa yläkerassa, taas myöhässä. Miksi minkään pitäisi muuttua?

Hän oli kuunnellut poliittista keskustelua elämänsä jokaisella aamiaisella, ja mielestään hän käsitti mitä hänen vanhempansa tekivät ja kuinka he suunnittelivat tekevänsä Saksasta paremman paikan kaikille. Mutta viime aikoina he olivat alkaneet puhua eri tavalla. He tuntuivat ajattelevan, että jokin hirveä vaara uhkasi, mutta Carla ei oikein osannut kuvitella, mikä se oli.

Isä sanoi: ”Luoja tietää että minä teen kaiken voitavani hillitökseni Hitleriä ja hänen roskejoukkoaan.”

”Niin minäkin. Mutta kun sinä teet niin, uskot menetteleväsi järkevästi.” Äidin kasvat kovenivat suuttumuksesta. ”Ja kun minä teen niin, minua syytetään perheen vaarantamisesta.”

”Ja hyvästä syystä”, isä sanoi. Riita oli vasta pääsemässä alkuun, mutta juuri silloin Erik tuli alakertaan jytistäen portaissa kuin hevonen ja ryntäsi keittiöön koululaukku olalla heiluen. Hän oli kolmetoistavuotias, kaksi vuotta vanhempi kuin Carla, ja hänen ylähuulestaan kasvoi rumia mustia karvoja. Pienenä Carla ja Erik olivat leikkineet aina yhdessä, mutta se aika oli ohi, ja kasvettuaan pituutta Erik oli alkanut muka pitää Carlaa tyhmänä ja lapsellisena. Oikeasti Carla oli älykkäämpi kuin hän ja tiesi kaikenlaista, mitä Erik ei ymmärtänyt, niin kuin naisten kuukautiskierron.

”Mikä se viimeinen sävelmä oli, jota sinä soitit?” hän kysyi äidiltä.

He heräsivät usein aamulla pianonsoittoon. Piano oli Steinwayn flyygeli – peritty, kuten itse talokin, isän vanhemmilta. Äiti soitti aamuisin, koska ei kuumelma päivällä ehtinyt ja oli illalla liian väsynyt. Tänä aamuna hän oli soittanut Mozartin sonaatin ja sen jälkeen jazzsävelmän. ”Sen nimi on ”Tiger Rag”, hän vastasi Erikille. ”Tahdotko juustoa?”

”Jazz on dekadenttia”, Erik sanoi.

”Älä hupsuttele.”

Ada ojensi Erikille lautasellisen juustoa ja makkaraviipaleita, ja hän alkoi ahata niitä suuhunsa. Carlan mielestä hänellä oli kamalat pöytätavat.

Isä näytti ankaralta. ”Kuka sinulle on tuollaista hölynpölyä syöttänyt, Erik?”

”Hermann Braun sanoo ettei jazz ole mitään musiikkia, pelkkää neekerien melua vain.” Hermann oli Erikin paras ystävä; hänen isänsä kuului natsipuolueeseen.

”Hermannin pitäisi yrittää soittaa sitä.” Isä katsoi äitiin, ja hänen kasvonsa pehmenivät. Äiti hymyili hänelle. Isä jatkoi: ”Äiti yritti vuosia sitten opettaa minulle ragtimea, mutta en millään oppinut rytmiä.”

Äiti nauroi. ”Se oli kuin olisi opettanut kirahville rullaluistelua.”

Riita oli ohi, Carla totesi helpottuneena. Hän alkoi voida paremmin. Hän otti palan mustaa leipää ja kastoi sen maitoon.

Mutta nyt Erik halusi väittelyä. ”Neekerit ovat alempiarvoinen rotu”, hän sanoi uhmaavasti.

”Enpä usko”, isä sanoi kärsivällisesti. ”Jos joku neekeripoika kasvaisi kauniissa talossa, jossa on paljon kirjoja ja tauluja, ja hänet pantaisiin kalliiseen kouluun, jossa olisi hyvät opettajat, niin hänestä voisi kasvaa fiksumpi kuin sinä.”

”Naurettavaa!” Erik vastusti.

Äiti pisti väliin: ”Älä sano isääsi naurettavaksi, tyhmä poika.” Hänen äänensävynsä oli lauhkea; hän oli kuluttanut kaiken kiukkunsa isään. Nyt hän kuulosi vain väsyneen pettyneeltä. ”Sinä et tiedä mistä puhut, eikä tiedä Hermann Braunkaan.”

Erik sanoi: ”Mutta arjalaisen rodun täytyy olla ylempi – mehän hallitsemme maailmaa!”

”Natsiyöväsi eivät tunne historiaa”, isä sanoi. ”Muinaiset egyptiläiset rakensivat pyramidit, kun saksalaiset asuivat vielä luolissa. Arabit hallitsivat maailmaa keskiajalla – muslimit laskivat algebraa, kun saksalaisruhtinaat eivät osanneet kirjoittaa omaa nimeään. Sillä ei ole mitään tekemistä rodun kanssa.”

Carla rypisti otsaansa ja kysyi: ”Minkä kanssa sillä sitten on tekemistä?”

Isä katsoi häneen hellästi. ”Se on oikein hyvä kysymys, ja olet fiksu tyttö, kun esität sen.” Hänen kiitöksensä sai Carlan loistamaan mielihyvystä. ”Sivilisaatiot

nousevat ja kaatuvat – kiinalaiset, atsteekit, roomalaiset – mutta kukaan ei oikein tiedä miksi.”

”Syökää nyt kaikki ja pankaa takki päällemme”, äiti sanoi. ”Kello alkaa olla paljon.”

Isä veti kellon liivintaskustaan ja katsoi sitä kulmakarvat koholla. ”Ei se ole paljon.”

”Minun täytyy viedä Carla Franckelle”, äiti sanoi. ”Tyttyökoulu on tänään kiinni – jotain lämmityskattilan korjausta – niin että Carla viettää päivän Friedan luona.”

Frieda Franck oli Carlan paras ystävä. Heidän äitinsäkin olivat parhaat ystävät. Friedan äiti Monika oli ollut rakastunut isään – hupaisa tieto, jonka Friedan isoäiti oli kerran paljastanut juotuaan liikaa Sektiä.

Isä kysyi: ”Miksei Ada voi vahtia Carlaa?”

”Adalla on aika lääkärille.”

”Ahaa.”

Carla odotti isän kysyvän, mikä Adaa vaivasi, mutta isä nyökkäsi niin kuin tietäisi muutenkin ja pani kellonsa pois. Carlan teki mieli kysyä, mutta jokin sanoi ettei hänen pitäisi. Hän pani mieleensä, että kysyisi äidiltä myöhemmin. Sitteen hän unohti koko jutun saman tien.

Isä lähti ensimmäisenä pukeutuneena pitkään mustaan päällystakkiin. Sitten Erik pani lakin päähänsä – niin kauas takaraivolle kuin mahdollista ilman että se putosi, kuten hänen tovereittensa joukossa oli muotia – ja seurasi isää ulos.

Carla ja äiti autoivat Adaa korjaamaan pöydän. Carla rakasti Adaa melkein yhtä paljon kuin äitiään. Kun Carla oli pieni, Ada oli hoitanut häntä kokopäiväisesti, kunnes hän tuli kouluikään, sillä äiti oli aina ollut töissä. Ada ei ollut vielä naimisissa. Hän oli kaksikymmentähdeksänvuotias ja arkipäiväisen näköinen, vaikka hänellä oli kaunis, ystävällinen hymy. Viime kesänä hänellä oli ollut romanssi Paul Huber -nimisen poliisin kanssa, mutta se ei ollut kestänyt.

Carla ja äiti seisivat hallissa peilin edessä ja panivat hatut päähänsä. Äiti ei pitänyt kiirettä. Hän valitsi tummansinisen huopahatun, jossa oli pyöreä kupu ja kapea lieri, tyyliä jota kaikki naiset käyttivät; mutta hän kallisti omansa eri tavalla, niin että se näytti tyylikkäältä. Pannessaan villamyssyn päähänsä Carla mietti, mahtaisiko hän koskaan saada äidin tyyllitajua. Äiti oli kuin sodan jumalatar, pitkä kaula ja leuka ja poskipäät kuin valkoisesta marmorista veistetyt; kaunis kyllä, mutta ei missään tapauksessa sievä. Carlalla oli sama tumma tukka ja vihreät silmät, mutta hän muistutti enemmän pulleaa nukkea kuin veistosta. Carla oli kerran vahingossa kuullut isoäidin sanovan äidille: ”Sinun rumasta ankanpoikasestasi kasvaa vielä joutsen, saatpa nähdä.” Carla odotti yhä että niin tapahtuisi.

Kun äiti oli valmis, he menivät ulos. Heidän kotinsa kuului riviin korkeita, aistikkaita taloja kaupungin vanhassa keskustassa; ne oli rakennettu sellaisille korkea-arvoisille ministereille ja upseereille kuin Carlan isoisä, jotka olivat työskennelleet läheisissä hallituksen rakennuksissa.

Carla ja äiti ajoivat raitiovaunulla pitkin Unter den Lindenä ja sitten S-junalla Friedrichstrasselta Zoon asemalle. Franckit asuivat lounaisessa Schönebergin esikaupungissa.

Carla toivoi että näkisi Friedan Werner-veljen, joka oli neljäntoista. Carla piti hänestä. Joskus Carla ja Frieda kuvittelivat, että menisivät naimisiin toistensa veljen kanssa, asuisivat naapureina, ja heidän lapsensa olisivat parhaat ystävykset. Friedalle se oli pelkkää leikkiä, mutta Carla oli salaa tosissaan. Werner oli komea ja aikuinen eikä yhtään hölmö niin kuin Erik. Nukketalossa Carlan makuuhuoneessa pienessä parivuoteessa vierekkäin nukkuva isä ja äiti olivat nimeltään Carla ja Werner, mutta sitä ei kukaan tiennyt, ei edes Frieda.

Friedalla oli toinenkin veli, seitsemänvuotias Axel, mutta hänellä oli syntymästään selkärankahalkio, ja hän tarvitsi jatkuvaa lääkärinhoitoa. Hän asui erikoissairaalassa Berliinin laitamilla.

Äiti oli matkalla ajatuksissaan. ”Toivottavasti tästä ei tule ongelmia”, hän muistisi puolittain itseksensä heidän noustessaan junasta.

”Ei tietenkään tule”, Carla sanoi. ”Minulle tulee hauska päivä Friedan kanssa.”

”En tarkoittanut sitä. Puhun siitä mitä kirjoitin Hitleristä.”

”Olemmeko me vaarassa? Oliko isä oikeassa?”

”Isä on yleensä oikeassa.”

”Miten meidän käy, jos olemme suututtaneet natsit?”

Äiti tuijotti häntä kummallisesti pitkän aikaa ja sanoi sitten: ”Hyvä jumala, millaiseen maailmaan minä sinut synnytin?” Sitten hän vaikeni.

Kymmenen minuutin kävelyn jälkeen he tulivat suuren puutarhan keskellä seisovalle komealle huvilalle. Franckit olivat rikkaita; Friedan isä Ludwig omisti tehtaan, joka valmisti radiovastaanottimia. Pihatiellä seisoivat kaksi autoa. Suuri kiiltävä musta auto kuului Herr Franckille. Moottori murahti, ja pakoputkesta pöllähti sinistä savua. Autonkuljettaja Ritter seisoivat univormunhousujen lahkeet pitkävartisissa saappaissa ja lakki kädessä valmiina avaamaan oven. Hän kumarsi ja sanoi: ”Huomenta, Frau von Ulrich.”

Toinen auto oli pieni vihreä kaksipaikkainen. Talosta tuli lyhyt, harmaapartainen mies nahkasalkku kädessään ja kosketti hattuaan äidille noustessaan pikkuautoon. ”Mitähän tohtori Rothmann tekee täällä näin aikaisin aamulla?” äiti sanoi huolissaan.

Se selvisi pian. Friedan äiti Monika tuli ovelle; hän oli pitkä nainen, jolla oli

tuuhea punainen tukka. Hänen kalpeat kasvonsa olivat huolestuneet. Sen sijaan että pyytäisi heidät sisään, hän seiso i keskellä oviaukkoa kuin sulkeakseen heidän tiensä. ”Friedalla on tuhkarokko!” hän sanoi.

”Voi kuinka ikävää!” sanoi äiti. ”Kuinka hän voi?”

”Surkeasti. Hänellä on kuumetta ja yskä. Mutta Rothmann sanoo, ettei hänellä ole hätää. Hän on kuitenkin karanteenissa.”

”Niin tietysti. Onko sinulla ollut se?”

”On, lapsena.”

”Ja Wernerilläkin on ollut – muistan että hänellä oli kamala ihottuma. Mutta entä miehesi?”

”Ludi sairasti sen poikana.”

Molemmat naiset katsoivat Carlaa. Hänellä ei ollut koskaan ollut tuhkarokkoa. Hän käsitti tämän merkitsevän, ettei hän voisi viettää päivää Friedan luona.

Carla oli pettynyt, mutta äiti järkyttyi todella. ”Tämän viikon lehti on meidän vaalineluromme – en voi millään jäädä pois.” Hän näytti ahdistuneelta. Kaikki aikuiset olivat huolissaan valtionvaaleista, jotka pidettäisiin seuraavana sunnuntaina. Äiti ja isä pelkäsivät molemmat, että natsit saattaisivat menestyä niin hyvin, että saisivat vallan hallituksessa. ”Lisäksi vanhin ystäväni on käymässä Lontoosta. Voisikohan Walter pitää vapaapäivän ja huolehtia Carlasta?”

Monika sanoi: ”Mitä jos soittaisit hänelle?”

Kovin monilla ei ollut puhelinta kotonaan, mutta Franckeilla oli, ja Carla ja äiti menivät sisälle halliin. Puhelin oli hontelolalkaisella pöydällä oven lähellä. Äiti tarttui siihen ja antoi isän työnumeron Reichstagissa, valtiopäiväsalissa. Hän sai isän langan päähän ja selitti tilanteen. Hän kuunteli hetken ja näytti sitten vihaiselta. ”Minun lehteni kehottaa sataatuhatta lukijaa kampanjoimaan sosialidemokraattisen puolueen puolesta”, hän sanoi. ”Onko sinulla todella jotain sitä tärkeämpää tehtävää tänään?”

Carla arvasi miten tämä kiista päättyisi. Isä rakasti häntä hellästi, mutta yhdentoista vuoden aikana tämä ei ollut koskaan hoitanut häntä koko päivää. Kaikkien hänen ystäviensä isät olivat samanlaisia. Miehet eivät tehneet sellaista. Mutta äiti oli joskus olevinaan niin kuin ei tuntisi naisten elämän sääntöjä.

”Minun täytyy sitten vain ottaa hänet mukaan toimitukseen”, äiti sanoi puhelimeen. ”En uskalla ajatellakaan, mitä Jochmann siitä sanoo.” Herr Jochmann oli hänen pomonsa. ”Hän ei ole parhaimmillaankaan mikään erityinen feministi.” Hän pani kuulokkeen paikalleen hyvästi sanomatta.

Carlasta oli inhottavaa kun he riitelivät, ja tämä oli jo toinen kerta samana päivänä. Se sai koko maailman tuntumaan epävakaa lta. Hän pelkäsi paljon enemmän riitoja kuin natseja.

”Lähdetään sitten”, äiti sanoi hänelle ja meni ovelle.

En edes näe Wernerii, Carla ajatteli onnettomana.

Juuri silloin Friedan isä ilmestyi halliin, punakkakasvoinen mies, jolla oli pienet mustat viikset, tarmokas ja hyväntuulinen. Hän tervehti äitiä ystävällisesti, ja äiti pysähtyi juttelemaan kohteliaasti hänen kanssaan sillä aikaa, kun Monika auttoi miehensä päälle mustan päällystakin, jossa oli turkiskaulus.

Herr Franck meni portaiden juurelle. ”Werner!” hän huusi. ”Minä lähden ilman sinua!” Hän pani päähänsä harmaan huopahatun ja meni ulos.

”Olen valmis, olen valmis!” Werner juoksi alas portaita kuin tanssija. Hän oli yhtä pitkä kuin isänsä ja komeampi, punertavanvaalea tukka oli liian pitkä. Kainalossaan hänellä oli nahkasalkku, joka näytti olevan täynnä kirjoja; toisessa kädessä hänellä oli luistimet ja jääkiekkomaila. Hän pysähtyi kiireissään sanomaan hyvin kohteliaasti: ”Huomenta, Frau von Ulrich.” Sitten hän sanoi tuttavallisemmin: ”Hei, Carla. Siskollani on tuhkarokko.”

Carla tunsi punastuvansa ilman mitään syytä. ”Tiedän”, hän sanoi. Hän yritti keksiä jotakin viehättävää ja huvittavaa sanottavaa, mutta mitään ei tullut mieleen. ”Minulla ei ole ollut sitä, joten en saa tavata häntä.”

”Minulla oli se lapsena”, Werner sanoi ikään kuin siitä olisi iät ja ajat. ”Minun täytyy panna töpinäksi”, hän lisäsi anteeksipyytävästi.

Carla ei halunnut päästää häntä silmistään niin nopeasti. Hän seurasi poikaa ulos. Ritter piti takaovea auki. ”Mikä auto tuo on?” Carla kysyi. Pojat tunsivat aina automerkit.

”Mercedes-Benz W10 limousine.”

”Se näyttää oikein mukavalta.” Carla huomasi äitinsä katseen, joka oli puoliksi yllätynyt ja puoliksi huvittunut.

Werner kysyi: ”Tahdotko kyydin?”

”Se olisi mukavaa.”

”Minä kysyn isältä.” Werner pisti päänsä autoon ja sanoi jotain.

Carla kuuli Herr Franckin vastaavan: ”Hyvä on, mutta pidä kiirettä!”

Hän kääntyi äitinsä puoleen. ”Me pääsemme autolla!”

Äiti epäröi vain hetken. Hän ei pitänyt Herr Franckin poliittisista mielipiteistä – tämä antoi rahaa natseille – mutta hän ei aikonut kieltäytyä kyydistä lämpimässä autossa kylmänä aamuna. ”Olet kovin ystävällinen, Ludwig”, hän sanoi.

He nousivat autoon. Takapenkillä oli tilaa neljälle. Ritter lähti pehmeästi liikkeelle. ”Menette kai Koch Strasselle?” Herr Franck kysyi. Monilla sanomalehdillä ja kustantamoilla oli toimitilansa saman kadun varrella Kreuzbergin kaupunginosassa.

”Älkää toki tehkö kierrosta. Leipziger Strasse käy hyvin.”

”Veisin teidät mielelläni ovelle asti – mutta et varmaankaan halua, että vasemmistolaiset kollegasi näkevät sinun nousevan pönäkän plutokraatin autosta.” Herr Franckin sävy oli jossakin leikillisen ja vihamielisen välimailla.

Äiti soi hänelle viehättävän hymyn. ”Et sinä ole pönäkkä, Ludi – hiukan pulska vain.” Hän taputti miehen takin etumusta.

Herr Franck nauroi. ”Itsepä kerjäsin.” Jännitys hellitti. Herr Franck tarttui puhetorveen ja antoi Ritterille ajo-ohjeet.

Carla oli ihastuksissaan, kun oli samassa autossa Wernerin kanssa, ja hän halusi käyttää tilaisuutta hyväksi ja jutella pojan kanssa, mutta alkuun hän ei keksinyt mitään puheenaihetta. Oikeastaan hän olisi halunnut sanoa: ”Luuletko että haluaisit sitten vanhempana mennä naimisiin tytön kanssa, jolla on tumma tukka ja vihreät silmät ja joka on fiksu?” Lopulta hän osoitti Wernerin luistimia ja kysyi: ”Onko sinulla peli tänään?”

”Ei, harjoitukset vain koulun jälkeen.”

”Mitä paikkaa sinä pelaat?” Hän ei tiennyt mitään jääkiekosta, mutta kaikissa joukkuepeleissä oli paikat.

”Oikeaa laitaa.”

”Eikö se ole aika vaarallinen laji?”

”Ei, jos on nopea.”

”Sinä olet varmasti hurjan hyvä luistelija.”

”En hassumpi”, Werner sanoi vaatimattomasti.

Carla huomasi taas äidin katselevan häntä arvoituksellisesti hymyillen. Oliko hän arvannut, että Carla oli ihastunut Werneriin? Carla tunsi taas punastuvansa.

Sitten auto pysähtyi koulutalon edessä ja Werner nousi pois. ”Hei, kaikki!” hän sanoi ja juoksi portista pihalle.

Ritter ajoi eteenpäin seuraten Landwehrin kanavan etelärantaa. Carla katseli proomuja, joiden hiililasteissa oli lunta päällä kuin vuorilla. Hän tunsi petty-
mystä. Hän oli onnistunut saamaan lisää aikaa Wernerin kanssa vihjaamalla, että haluaisi kyydin, mutta sitten hän oli hukannut sen ajan puhumalla jääkiekosta.

Mistä hän olisi halunnut Wernerin kanssa puhua? Hän ei tiennyt.

Herr Franck sanoi äidille: ”Luin palstasi *Demokraatista*.”

”Toivottavasti pidit siitä.”

”Minusta oli ikävä nähdä sinun kirjoittavan epäkunnioittavasti valtakunnan-kansleristamme.”

”Pitäisikö sinusta lehtimiesten kirjoittaa poliitikoista kunnioittavasti?” äiti vastasi iloisesti. ”Sepä radikaalia. Natsilehtien täytyisi puhua miehestäni kohteliaasti! Siitä ne eivät pitäisi.”

”Ei tietenkään kaikista poliitikoista”, Franck sanoi ärtyisästi.

He ylittivät Potsdamer Platzin vilkkaan risteuksen. Autot ja raitiovaunut kilpailivat hevoskärryjen ja jalankulkijoiden kanssa kaoottisessa mylläkässä.

Äiti sanoi: ”Eikö ole parempi, että lehdistö voi arvostella kaikkia yhtäläisesti?”

”Loistava ajatus”, Herr Franck sanoi. ”Mutta te sosialistit elätte haavemaailmassa. Me käytännön miehet tiedämme, ettei Saksa voi elää ihanteista. Ihmiset tarvitsevat leipää ja kenkiä ja hiiltä.”

”Olen täysin samaa mieltä”, äiti sanoi. ”Kaipaisin itsekin enemmän hiiltä. Mutta haluan Carlan ja Erikin kasvavan vapaan maan kansalaisiksi.”

”Panet liikaa painoa vapaudelle. Se ei tee ihmisiä onnellisiksi. He haluavat mieluummin johtajuutta. Minä haluan Wernerin ja Friedan ja Axel-paran kasvavan maassa, joka on ylpeä ja kurinalainen ja yhtenäinen.”

”Ja ollaksemme yhtenäisiä me tarvitsemme nuoria ruskeapaitaisia kovanaamoja pieksemään vanhoja juutalaiskauppiaita?”

”Politiikka on kovaa. Sille me emme voi mitään.”

”Päinvastoin. Sinä ja minä olemme johtajia, Ludwig, kumpikin tavallamme. Meidän velvollisuutemme on tehdä politiikasta vähemmän kovaa – rehellisempää, järkevämpää, vähemmän väkivaltaista. Ellemme sitä tee, petämme isänmaallisen velvollisuutemme.”

Herr Franck näytti harmistuneelta.

Carla ei tiennyt paljon miehistä, mutta hän käsitti etteivät he pitäneet siitä, jos nainen läksytti heitä heidän velvollisuuksistaan. Äiti oli tainnut unohtaa painaa hurmauskytkintään tänä aamuna. Mutta kaikki olivat kireitä. Tulevat vaalit hermostuttivat heitä kaikkia.

Auto tuli Leipziger Platzille. ”Mihin voin jättää teidät?” Herr Franck kysyi kylmästi.

”Tässä on oikein hyvä”, äiti sanoi.

Franck naputti välilasia. Ritter pysäytti auton ja kiiruhti avaamaan oven.

Äiti sanoi: ”Toivottavasti Frieda paranee pian.”

”Kiitos.”

He nousivat autosta, ja Ritter sulki oven.

Toimitukseen oli vielä usean minuutin kävelymatka, mutta äiti ei ollut selvästikään halunnut viipyä pitempään autossa. Carla toivoi ettei äiti riitaantuisi pysyvästi Herr Franckin kanssa. Silloin hänen voisi olla vaikea tavata Friedaa ja Wernerä. Se olisi kurjaa.

He lähtivät kävelemään reipasta vauhtia. ”Yritä olla olematta vaivaksi toimituksessa”, äiti sanoi. Hänen vilpittömän pyytävä äänensävyensä liikutti Carlaa ja

VIIDEN PERHEEN KOHTALOITA 1930-LUVULTA KYLMÄN SODAN VUOSIIN SAAKKA

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen alkoi kiihkeä rakentamisen aika, joka taittui Yhdysvalloista alkaneeseen talouslamaan 1929. Espanjassa käytiin 1930-luvulla verinen sisällissota ja Saksassa nousivat valtaan Hitlerin johtamat kansallissosialistit, Neuvostoliitossa taas vallitsi Stalinin julma diktatuuri. 1939 alkoi toinen maailmansota joka päättyi vasta atomipommin laukaisemiseen. Nämä historian suuret tapahtumat ovat näyttämönä Ken Follettin eeppisen romaanisarjan toisessa osassa, joka seuraa edellisestä osasta tuttuja viittä perhettä, amerikkalaista, saksalaista, venäläistä, englantilaista ja walesilaista.

Carla von Ulrich, saksalais-englantilaista syntyperää, joutuu tekemään rohkeutta vaativia päätöksiä natsivallan ottaessa Saksan puristukseensa. Amerikkalaiset veljekset Woody ja Chuck Dewar kohtaavat historian suuret hetket kaukana toisistaan, toinen vallan käytävillä Washingtonissa, toinen Itäisen Tyynenmeren taistelukentillä. Englantilainen opiskelija Lloyd Williams ymmärtää Espanjan sodan rintamalla, että kommunismi voi olla yhtä vaarallinen vihollinen kuin fasismi. Daisy Peshkov, venäläissyntyinen kiipijä Bufalosta, on kiinnostunut vain omasta edustaan kunnes sota muuttaa hänen elämänsä täysin. Samaan aikaan hänen serkkunsa Volodja toimii tärkeässä asemassa neuvostotiedusteluksa, josta käsin hän vaikuttaa sodan kulkuun. Sodan jälkeen voittajien viipaloima Berliini on kuin avoin haava Euroopan sydämessä.

ISBN 978-951-0-39428-1

84.2 www.wsoy.fi - www.ken-follett.com

9 789510 394281